

Poliisin ilmoitusvelvollisuus oikeuskanslerille ja esitutinnan viipyminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 12.6.2023 toimittamassaan kirjoituksessa arvostellut Oulun poliisilaitoksen menettelyä. Kantelijan mukaan poliisi ei ollut ilmoittanut oikeuskanslerille kärjätuomarin epäiltyä virkarikosta koskevasta asiasta, jossa tutkintapyyntö oli tehty poliisille vuonna 2022.

Kantelija arvostelee muun ohella Oulun poliisilaitoksen menettelyä myös useissa lisäkirjoituksissaan. Kantelija kertoo esimerkiksi erään toisen rikosasian olleen vireillä poliisilaitoksen rikosasioiden esikäsittelyssä jo maaliskuusta 2022 asian käsittelyn etenemättä.

SELVITYS

Oikeuskansleri on tuomarien virkarikosasioiden erityissyöttäjänä pyytänyt poliisia ilmoittamaan sen tutkittavaksi tulleista asioista, joissa on kyse tuomarin tekemäksi epäilystä lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa. Oikeuskanslerinviraston asianhallintajärjestelmästä ei löytynyt tietoa siitä, että Oulun poliisilaitos olisi ilmoittanut oikeuskanslerille kantelijan kertomasta kärjätuomarin menettelyä koskevasta asiasta. Pyysin kerrotun vuoksi Poliisihallitusta hankkimaan asian tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen ja antamaan lausuntonsa, joissa pyysin lisäksi kiinnittämään huomiota muun ohella kantelijan esitutinnan viipymistä koskeviin väitteisiin.

Oulun poliisilaitoksen rikostorjuntasektorin johtaja on antanut asiassa selvityksen ja poliisilaitos lausunnon 2.11.2023. Poliisihallitus on lisäksi antanut poliisilaitoksen selvityksestä lausuntonsa 12.12.2023. Mainitut asiakirjat toimitetaan tämän päätöksen liitteenä kantelijalle tiedoksi.

Poliisilaitokselta on vielä hankittu 27. ja 30.8.2024 lisätietoja selvitystä annettaessa edelleen vireillä olleiden asioiden käsittelytilanteesta.

RATKAISU

Poliisin ilmoitusvelvollisuus

Esitutkintalain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava syyttäjälle tutkittavaksi tulleesta rikoksesta, josta syyttäjä on pyytänyt ilmoittamaan. Oikeuskansleri on tuomarien virkarikosasioiden erityissyyttäjänä pyytänyt poliisia ilmoittamaan sen tutkittavaksi tulleista asioista, joissa on kyse tuomarin tekemäksi epäilystä lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa ([oikeuskanslerin päätös 17.4.2014 dnro OKV/6/50/2014](#)).

Oulun poliisilaitos on todennut lausunnossaan, että tutkinnanjohtaja ei lausunnon antamishetkellä ollut vielä tehnyt päätöstä siitä, ylittyikö esitutkintakynnys kantelijan mainitsemassa tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevassa asiassa, eli oliko siinä syytä epäillä tuomaria virkarikoksesta. Poliisilaitos on tuonut esiin, että Poliisihallituksen ohjeen "Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat, ilmoitusmenettely ja syyttäjän toimenpiteet" (POL-2018-50758) kohdan 3 mukaan ilmoitus syyttäjälle on tehtävä esitutkintaviranomaisen selvitettyä rikosepäilyyn liittyvät seikat esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ja tehtyä päätöksen siitä, että asiassa on syytä epäillä rikosta ja että esitutkinta on toimitettava (ohjeen s. 4). Kuitenkin toisaalta saman ohjeen kohdan 3.3 mukaan ilmoitus tuomarin epäilystä virkarikoksesta tulee tehdä erityissyyttäjälle eli oikeuskanslerinvirastoon viivytyksettä asian tultua poliisin tietoon.

Poliisilaitos on todennut käsityksensä, että ohjeen POL-2018-50758 sanamuotojen perusteella ilmoitus syyttäjälle (tai erityissyyttäjälle) tulee siten tehdä, kun tutkinnanjohtajan päätöksen mukaan asiassa on syytä epäillä rikosta, eli vasta, jos asiasta kirjataan R-ilmoitus (tutkintailmoitus). Poliisilaitos on todennut, että mikäli kaikista poliisille tulevista käräjätuomareita koskevista ilmoituksista tai tutkintapyynnöistä tulisi tehdä ilmoitus oikeuskanslerinvirastoon jo ennen kuin tutkinnanjohtaja on arvioinut, onko asiassa syytä epäillä rikosta, tulisi poliisin sisäistä ohjetta näiltä osin tarkentaa.

Poliisihallitus on todennut lausunnossaan, että syyttäjälle ilmoitettavia rikosasioita koskevan Poliisihallituksen ohjeen lähtökohtana on, että tuomarin tekemäksi epäilyissä virkarikoksissa

ilmoitus oikeuskanslerinvirastoon on tehtävä viivytyksettä asian tultua poliisin tietoon. Näin olisi Poliisihallituksen mielestä tullut menetellä myös nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

Voin yhtyä Poliisihallituksen esittämään. Oikeuskansleri on todennut edellä mainitussa ilmoittamispyynnön sisältävässä päätöksessä, että poliisin tulisi ilmoittaa oikeuskanslerille tutkittavakseen tulleesta rikoksesta, jossa on kyse tuomarin epäilystä lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa. Ilmoitus tulee päätöksen mukaan tehdä viivytyksettä asia tultua poliisin tietoon. Mainitun ja oikeuskanslerin päätöksessä muutoin todetun perusteella on selvää, että poliisin tulee tehdä kyseisenlainen ilmoitus oikeuskanslerille riippumatta siitä, onko esitutkintakynnyksen arvioitu asiassa ylittyneen vai ei.

Poliisilaitos toteaa lausunnossaan, että ohjetta POL-2018-50758 tulisi tarkentaa niiltä osin kuin kyse on tuomarin virkatoimessa tekemäksi epäilystä rikoksesta. Poliisihallitus tuo esille, että ohjetta on hiljattain päivitetty ohjeella Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat ja pakkokeinot (03.11.2023, POL-2023-55661). Kyseinen kohta on kuitenkin lähtökohtaisesti samansisältöinen kuin aiemmassa ohjeessa. Siihen nähden, mitä poliisilaitos on lausunut ohjeen täsmentämistarpeesta, Poliisihallitus on saattanut lausuntonsa tiedoksi ja mahdollisten jatkotoimenpiteiden arvioimiseksi Poliisihallituksen poliisitoimintayksikölle.

Minulla ei edellä kerrottuun nähden ole aihetta enemmälti lausua poliisilaitoksen mainitsemasta ohjeen täsmentämistarpeesta. Poliisihallituksella on mahdollisuus tarvittaessa itse selkiyttää antamaansa ohjeistusta vastaamaan oikeuskanslerin poliisille esittämää pyyntöä.

Esitutinnan viipyminen

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Pykälän 3 momentin mukaan esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.

Viimeksi mainitun pykälän perusteluissa ([HE 222/2010 vp](#) s. 188) on todettu se jo aiemmin lailisuusvalvontakäytännössä (ks. [apulaisoikeuskanslerin päätös 26.10.2005 dnro 794/1/04](#)) todettu asia, että velvollisuus toimittaa esitutkintatoimenpiteet ilman aiheetonta viivytystä koskee myös ennen esitutkinnan aloittamista tapahtuvaa esitutkinnan toimittamisedellytysten harkintaa. Kerrottu käy säännöksen perusteluissa mainituin tavoin ilmi esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentista, jonka mukaan esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvin osin esitutkintalain muita säännöksiä.

Esitutkinnan viivytyksetön aloittaminen ja toimittaminen palvelevat asianosaisten oikeusturvan toteutumista, minkä lisäksi se on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Esitutkinnan aloittamisharkinnan tekemiselle tai sen toimittamiselle ei voida asettaa enimmäisaikaa, vaan arvioinnissa on yksittäistapauksellisesti otettava huomioon asian laatu, laajuus ja erityispiirteet. Asiaan liittyvät ulkoiset tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti sekä esitutkinnan toimittamisedellytysten harkintaan että esitutkinnan mahdolliseen toimittamiseen käytettävään aikaan.

Poliisilaitos on myöntänyt marraskuun alussa 2023 antamassaan selvityksessä ja lausunnossa, että kummassakin kantelijan mainitsemassa asiassa esiselvitys, eli esitutkinnan toimittamisedellytysten harkinta ja sitä edeltävien toimenpiteiden suorittaminen, oli kestänyt liian pitkään. Tuomaria koskevassa asiassa poliisi oli kirjannut tutkintailmoituksen lokakuussa 2022 ja toisessa asiassa jo maaliskuussa 2022. Poliisilaitos on todennut, että esiselvityksen tulisi lähtökohtaisesti kestää viikkoja tai enintään joitakin kuukausia, jonka jälkeen tulisi päättää, ylittyykö esitutkintakynnys, eli onko asiassa syytä epäillä rikosta vai päätetäänkö esiselvitys aloittamatta esitutkintaa. Selvityksen mukaan poliisilaitoksen rikostorjuntasektorin johtaja oli antanut tutkinnanjohtajalle määräyksen tehdä kyseisiin asioihin päätökset marraskuun 2023 aikana.

Poliisilaitoksen antaessa selvityksensä marraskuun alussa 2023 esitutkinnan toimittamisedellytysten harkinta ja sitä edeltävien toimenpiteiden suorittaminen oli kestänyt molemmissa asioissa yli vuoden ja toisessa niistä jo yli puolitoista vuotta. Syynä näin pitkälle käsittelyajalle on selvityksen mukaan ollut poliisilaitoksen rikostutkinnan erittäin ruuhkautunut työtilanne ja tutkinnanjohtajien tiheä vaihtuvuus. Molemmissa asioissa tutkinnanjohtajuus oli vaihtunut useaan kertaan. Lisäksi viipymistä oli aiheutunut siitä, että kumpikin asia oli laatunsa puolesta arvioitu ns. ei-kiireelliseen luokkaan.

Pidän poliisin myöntämää pitkää esitutkinnan toimittamisedellytysten selvittämiseen ja arviointiin kulunutta aikaa asianosaisten kannalta kohtuuttomana ja ongelmallisena myös esitutkinnan tehokkuuden ja rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden kannalta. Arvioni mukaan esitutkinnan aloittamista edeltäviä toimenpiteitä ja niihin kytkeytyvää esitutkinnan toimittamisedellytysten harkintaa ei ole suoritettu asioissa esitutkintalaissa edellytetyin tavoin ilman aiheetonta viivytystä. Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisen tulee huolehtia tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta myös silloin, kun resurssit ovat hoidettavana oleviin tehtäviin nähden niukat.

Poliisilaitoksesta saatujen lisätietojen mukaan poliisi oli elokuun 2024 lopussa saanut molemmissa asioissa päätökseen esitutkinnan toimittamisedellytyksiä koskevan harkinnan. Harkinta oli molemmissa asioissa näin ollen vielä selvästi pitkittynyt poliisilaitoksen marraskuussa 2023

antaman selvityksen jälkeen. Poliisilaitoksen mukaan syynä tähän harkinnan pitkittymiseen oli ollut muun ohella tutkinnanjohtajan pitkä virkavapaus, sekä se, ettei hänen esihenkilönsäkään ollut tullut tarkistaneeksi enää jälkikäteen, oliko asioissa menetelty sovitulla tavalla.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Esitutinnan aloittamista edeltäviä toimenpiteitä ja niihin kytkeytyvää esitutinnan toimittamisedellytysten harkintaa ei käsillä olevissa asioissa ole suoritettu Oulun poliisilaitoksessa esitutkintalaissa edellytetyin tavoin ilman aiheetonta viivytystä. Tutkinnanjohtaja kantaa viime kädessä vastuun yksittäisen esitutinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta. Työnantajalla on kuitenkin velvollisuus valvoa resurssien asianmukaista käyttöä ja huolehtia riittävästä valvonnan järjestämisestä sen varmistamiseksi, että esitutkinnot toimitetaan kohtuullisessa ajassa niissäkin tilanteissa, joissa henkilöstöresurssit edellyttävät tutkittavana olevien juttujen priorisointia. Tämä vuoksi ja koska tutkinnanjohtajuus oli molemmissa asioissa vaihtunut useaan kertaan ja viime vaiheessa tutkinnanjohtaja oli ollut pitkällä virkavapaalla, kohdistan esitutinnan viipymistä koskevan laillisuusvalvonnallisen toimenpiteeni asiassa poliisilaitokseen.

Oulun poliisilaitoksella on ollut virheellinen käsitys velvollisuudesta ilmoittaa oikeuskanslerille tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevasta asiasta. Kohdistan tämän vuoksi myös siltä osin laillisuusvalvonnallisen toimenpiteeni poliisilaitokseen.

Kiinnitän Oulun poliisilaitoksen huomiota esitutkintalaista ilmenevään velvollisuuteen toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä sekä siihen, että velvollisuus koskee myös esitutinnan toimittamisedellytysten harkintaa ja sitä edeltävien toimenpiteiden suorittamista.

Saatan lisäksi Oulun poliisilaitoksen tietoon edellä esittämäni näkökohdat poliisin velvollisuudesta ilmoittaa tutkittavakseen tulleesta tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevasta asiasta oikeuskanslerille.

Kantelijan kirjoituksista ei muutoin ole ilmennyt mitään sellaista, mikä olisi antanut aihetta enempään selvittämistoimiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman